

INTERVIEW

Kijken naar 100 jaar lokale geschiedenis

Vincent van Stipdonk, freelance raadgever en redacteur
Hester Tjalma, projectmedewerker VNG-project Slim Samenwerken

Voor ons ligt een mooi dik koffietafelboek met veel foto's. Het jubileumboek is een tastbare markering van de 100^e verjaardag van de VNG.

Waarom dit boek?

Auteur Martijn van der Steen vertelt dat het niet bedoeld is als het ultieme verhaal over de ontwikkeling van de gemeente, maar als een spiegel die aanzet tot denken. Het boek helpt om te reflecteren op het heden vanuit het perspectief van vroeger. Aan de hand van 24 thema's belicht het jubileumboek de ontwikkeling van het lokaal bestuur. Daarbij valt op dat de relatie met de burger verandert. Dat zie je op verschillende manieren terug in de foto's.

Een mooi voorbeeld is de ontwikkeling van de gemeentebalies. Die begonnen als onpersoonlijk loket, soms letterlijk een gat in de muur. Later werd dat een grote ruimte met balies en na verloop van tijd

verdween daarbij het glas tussen ambtenaar en klant om de gelijkheidwaardigheid nog meer te benadrukken. In sommige gemeenten zijn nu zelfs de balies verdwenen. Je kunt er koffie krijgen, spelletjes doen, kranten lezen. De balie is steeds meer op een huiskamer gaan lijken. En je eigen huiskamer is een beetje balie geworden nu je vanachter je computer heel veel zelf kunt regelen. Toch is het goed dat er direct contact blijft, als uitdrukking van de vertrouwensrelatie die burgers en bestuur hebben. Op wezenlijke momenten is er – al dan niet symbolisch – contact: denk aan het aangeven van een geboorte, het afhalen van je paspoort, of het trouwen met je lief. Dat zijn mooie tradities, aldus Van der Steen.

Tegelijkertijd is de gemeente in de relatie met de burgers steeds op zoek naar gezag. Het boek laat zien dat daarvoor tegenwoordig wordt teruggegrepen op nieuwe en bestaande tradities. Gemeenten proberen op diverse fronten gezag terug te winnen door traditionele elementen terug te brengen of te benadrukken. Zo hebben trouwambtenaren tegenwoordig vaak weer speciale kleding aan, om hun bijzondere positie te benadrukken. Handhavers krijgen bijvoorbeeld een klassiek en aangekleed uniform, baliemedewerkers moeten soms bedrijfskleding aan. De gemeente Zoetermeer liet een gemeentewapen ontwerpen met daarin allerlei traditionele elementen.

Dat is een bijzondere ontwikkeling, aldus Van der Steen: enerzijds zien we gemeenten gezag ontwikkelen door te moderniseren, door effectiever en efficiënter te

COLUMN

Herverdeling

mr. drs. Daniëlle P.J. van Lith-Woestenberg, raadslid

Spanje staat deze weken op zijn kop. Met een mogelijke nieuwe bankencrisis op komst ziet de overheid zich voor nieuwe vraagstukken geplaatst. Een overheid in één van de Europese landen. Volgens de verslaggevers van Nieuwsuur een regering met een visie: "Wij willen geen beroep doen op het noodfonds, want we willen zelf de regie houden." Waarom? Omdat met de middelen uit het noodfonds ook draconische maatregelen in de financiële organisatie van het land worden opgelegd. Deze stelling roept bij mij vragen op. Wat zegt de houding van Spanje over de manier waarop in Europa tegen herverdeling wordt aangekeken?

Onder druk van schaarste wordt het vraagstuk van financiële stabiliteit steeds meer een vraag naar herverdeling van middelen. De verdeling van lastenverzwaring leidt tot protesten in grote delen van Europa. In de media wordt gediscussieerd over verloren generaties, belasting van de hoogste inkomens en de doeltreffendheid van het noodfonds. Voor de vaststelling van wát nou doeltreffend is kan als uitgangspunt de regeling zelf worden genomen. Die regeling staat voor de handhaving van de financiële stabiliteit in Europa. Financiële stabiliteit kan worden gezien als een cijfer-

matige kloppende boekhouding. Bijvoorbeeld handhaven van de 3 procent-norm zonder verder te kijken naar de gevolgen daarvan. Financiële stabiliteit hangt mijns inziens echter ook samen met sociale stabiliteit: recalcitrante burgers gaan de overheid immers ook geld kosten.

Het lijkt mij een goed signaal dat landen zo lang als mogelijk een beroep op een noodfonds uitstellen. Tegelijkertijd vraag ik me af in hoeverre het sociale karakter van de Europese unie onder druk van herverdelingsvraagstukken min of meer van de agenda is verdwenen. Het noodfonds is na veel gedoe ingesteld. Zoals alles binnen de overheid is het uitgangspunt van ook dit fonds om sober en doeltreffend te zijn.

Is het beleid waaruit het noodfonds is opgestart er vanuit een intrinsieke motivatie om elkaar als Europese volkeren te ondersteunen en bij elkaar te houden óf is het een financiële constructie om grotere schade aan de eigen nationale economie te voorkomen. Ik vrees het laatste. En ik vrees dat met een steeds meer uitgeholde visie op Europa, dat we hiermee voorbij gaan aan de oorspronkelijke bedoeling van Europa: samen en in vrede staan we sterker.

Wat betekent dit voor de lokale overheid vraagt u zich misschien af? Alles hangt met alles samen. Spanje is misschien ver weg. Europa is een bestuurslaag waar raadsleden niet veel mee van doen hebben. Ik beschouw het echter als een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van alle politici om rekening te houden met het totaalplaatje: het land moet bezuinigen, de burgers worden al zwaarder belast door de rijksmaatregelen, maatschappelijke organisaties verliezen inkomsten en klanten. Een nieuwe Voorjaarsnota dient vanuit dit perspectief in te worden gestoken. Meer nog dan andere jaren is het volgens mij van belang dat ook de lokale politiek de integraliteit van maatregelen probeert in te schatten en de consequenties op lange termijn.

Dit vraagt voeling met de maatschappij, met verenigingen en burgers. Het vraagt ook om uitleg aan burgers, over de dilemma's en de keuzes van de politiek. Het vraagt van de politici om te kijken over grenzen van de gemeentelijke organisatie en over de grenzen van de politieke horizon van de verkiezingen in 2014. Het vraagt wederzijds begrip en respect. En ook dat is een uitdaging in deze dagen waarin de verhoudingen op scherp worden gezet.

opereren. Anderzijds wordt er achter de schermen opgeschaald en werken gemeenten samen in shared-services. Het is daarbij de uitdaging om het kleinschalige van de gemeente te behouden. De rol in de gemeenschap die gemeentebesturen hebben moet nabij blijven. Daarbij kunnen symbolen en tradities een belangrijke rol spelen.

Wat betekent dit voor het raadslid?

Eenzelfde spanning ziet Van der Steen bij het raadslid: enerzijds moet het raadslid met gezag een besluit kunnen nemen, anderzijds moet hij wel het vertrouwen van de achterban hebben. Er is dan ook een hoofdstuk gewijd aan het raadslid, 'de volksvertegenwoordiger'. Van der Steen vertelt dat de afgelopen eeuw een duidelijke ontwikkeling laat zien. Honderd jaar geleden was de volksvertegenwoordiger een man (uiteraard!) van gezag, die als het ware zijn achterban onderrichtte en meenam in zijn visie. Door de jaren heen wordt het raadslid steeds meer een vertegenwoordiger vanuit het volk, één met zijn doelgroep. Ook dat is op de foto's mooi te zien: het uiterlijk van het raadslid geeft steeds meer weer uit welke achterban hij of zij voortkomt. Je ziet meteen of een raadslid van de VVD of van GroenLinks is. En dat terwijl de kern van het raadswork, namelijk besluiten voorbereiden en nemen, hetzelfde is gebleven. Dat geeft de spanning tussen gedegen en soms langdurige besluitvormingsprocessen die niet erg boeiend zijn voor niet-raadsleden en de wens de burger meer bij het bestuur te betrekken. Toch ziet Van der Steen ook weer een kanteling in die volksvertegenwoordigende rol. Als voorbeeld noemt hij Fortuyn, die wel in woorden namens zijn achterban sprak, maar die zeker niet in uiterlijk vertegenwoordigde. Door een zekere afstand te creëren werd het vertrouwen in Fortuyn juist gevoed. En dat geeft stof tot nadenken.

Waarde van de lokale democratie

Wat Van der Steen verder opviel in de vele foto's is de vanzelfsprekendheid van onze democratie. Van gewone mensen voor gewone mensen, kun je zeggen. Een zekere mate van gezelligheid in het stembureau,

Martijn van der Steen: 'Het boek helpt om te reflecteren op het heden vanuit het perspectief van vroeger'.

vrijelijkheid tijdens de verkiezingscampagnes waar gewone mensen folders uitdelen aan voorbijgangers. Raadsleden die met oprecht enthousiasme ploeteren en geloven in de lokale democratie. Pas als de verhoudingen op scherp staan en echte tegenstellingen in de lokale politiek hun intrede doen – zoals in Rotterdam het afgelopen decennium – worden de procedures belangrijker. Dan mag men ineens niet meer met z'n tweeën in het stemhokje en komen er toezichthouders om de hoek kijken. Maar het feit dat dit Rotterdamse voorbeeld een uitzondering is, benadrukt juist de hoge mate van vertrouwen die we in Nederland hebben in de democratie, zegt hij.

Wat is de kern van de gemeente?

Hoewel het uiterlijk van het gemeentehuis en de ambtenaar door de jaren heen verandert, blijft de kern van het proces hetzelfde. Dat is wat de schrijvers bedoelen met de termen traditie en moderniteit in de titel van het boek. Het blijft de taak van de gemeentelijke overheid om de burger in zijn verschillende rollen te bedienen. Zijn rol als onderdaan, waarbij aangifte wordt gedaan van geboorte en een akte wordt

opgemaakt. Zijn rol als kiezer, die naar de stembus gaat. Zijn rol als klant, die zo eenvoudig en snel mogelijk zijn rijbewijs wil krijgen en zijn rol als inwoner, die rustig op een van gemeentewege geplaatst bankje van de zon wil genieten. Accenten en vormgeving verschuiven, maar de essentie blijft. Hoe meer iets verandert, hoe meer het hetzelfde blijft.

**Tussen traditie en moderniteit
100 jaar lokaal bestuur in beeld**

Het lustrumboek is geschreven door Martijn van der Steen, directeur van de denktank Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (NSOB) en Markt van Twist, hoogleraar Bestuurskunde aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en decaan van de NSOB.

Dit unieke beeldverhaal wilt u niet missen. Elke foto vertelt een eigen verhaal met gezichten van mensen en de omstandigheden waarin ze verkeren. U ziet beelden van omstanders, teksten op affiches of andere typerende tekenen van vervlogen tijden. Samen vertellen de foto's een omvattend verhaal over hoe het lokaal bestuur zich ontwikkeld heeft door de tijd.

Bestel uw exemplaar via onze webshop op www.sdu.nl, onder openbaar bestuur of telefonisch 070 378 98 80.

Omvang: 240 pagina's
Prijs: € 34,50 incl. btw
ISBN: 978 90 12 57652 9

COLOFON

Redactie
drs. E.H.A. Willems
 Raadsgriffier gemeente Maastricht
 (hoofdredacteur)
mr. K.A.M. Duijvelaar
 Raadslid gemeente IJsselstein
L. van Luyk
 Raadsgriffier gemeente Delft
mw. drs. H. Tjalma-den Oudsten
 Voorzitter rekenkamercommissie
 gemeente Houten
drs. W.C.M. Voeten
 Raadsgriffier gemeente Etten-Leur
mr. J.H.C. van Zanen
 Burgemeester gemeente Amstelveen

Uitgever
 Dineke Sonderen

**Redactiesecretariaat
 en eindredactie**
 Lia de Jong
 Sdu Uitgevers
 Postbus 20025
 2500 EA Den Haag
raadsledennieuws@sdu.nl

Marketing
 Birgit Rutgers
 tel. 070-378 97 76
b.rutgers@sdu.nl

Advertenties
 Sdu Uitgevers
 Soenith Chaturi
 Postbus 20025
 2500 EA Den Haag
 tel. 070-378 07 04
 fax 070-799 98 79
s.chaturi@sdu.nl
www.beslissersbereikt.nl

Abonnementen
 Sdu Klantenservice
 Postbus 20014,
 2500 EA Den Haag
 tel. 070-378 98 80
www.sdu.nl/service

Vanwege de aard van de uitgave gaat Sdu uit van een zakelijke overeenkomst, deze overeenkomst valt onder het verbintenissenrecht.

Het abonnement wordt ieder jaar automatisch verlengd, tenzij schriftelijk twee maanden vóór afloop van de abonnementsperiode is opgezegd.

Raadsledennieuws verschijnt 6 keer per jaar.

© 2012
 Sdu Uitgevers, Den Haag

ISSN: 1570-3363

